КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ «ЛЬВІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ»

Кафедра практичної психології та інклюзивної освіти

ПРОГРАМАПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

«ФАХОВЕ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ» (ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ)

Програма підвищення кваліфікації розглянута і рекомендована до затвердження на засіданні кафедри практичної психології та інклюзивної освіти

(протокол № 5 від 26.05.2026 року)

Завідувачка кафедри Галина ВАРХОЛИК

Програма підвищення кваліфікації затверджена науково-методичною радою

(протокол № 4 від 4.06.2026 року)

Голова науково-методичної ради Павло ХОБЗЕЙ

Розробники: ***Вархолик Г.В.,*** завідувач кафедри практичної психології та інклюзивної освіти, кандидат педагогічних наук; ***Кузь Г.Б.,*** завідувачка обласного ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти.

Напрям підвищення кваліфікації: Особливості впровадження інклюзивного навчання та реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів середньої загальної освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти, модуля 3 (наказ МОН від 12.10.2022 №904).

Термін дії програми: з 2026 до 2031 року.

Рецензенти:

Танчин І.З., заступник директора з науково-педагогічної роботи ЛОІППО, кандидат історичних наук;

Єфімова С.М., старший викладач кафедрипрактичної психології та інклюзивної освіти.

1.ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми розроблення навчальної програми для педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти полягає в необхідності підготовки педагогічних працівників до роботи за новим Державним стандартом базової середньої освіти в контексті вимог законодавства, зокрема Конституції України, законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту» та на виконання заходів Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року.

Цільова група: педагогічні працівники закладів загальної середньої освіти, які працюють у 7–9 класах НУШ, що впроваджують Державний стандарт базової середньої освіти.

Обсяг (тривалість): 15 годин (0,5 кредитів ЄКТС).

Особливості реалізації програми: Програма реалізується з використанням дистанційних технологій навчання та передбачає поєднання лекційних, практичних і самостійних форм роботи. Акцент зроблено на практичну спрямованість змісту навчання, аналіз реальних освітніх кейсів, виконання практичних завдань і розробку індивідуальних програм розвитку учнів з особливими освітніми потребами. Навчальні матеріали адаптовані до потреб педагогічних працівників різних категорій та рівнів професійного досвіду.

Форма підвищення кваліфікації: інституційна (дистанційна)

Мета підвищення кваліфікації: професійний розвиток педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти шляхом удосконалення та розвитку компетентностей, необхідних для організації інклюзивного навчання, виховання й розвитку учнів з особливими освітніми потребами відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти, принципів Нової української школи та державної політики у сфері забезпечення якості освіти.

Завдання підвищення кваліфікації:

забезпечити розвиток загальних і професійних компетентностей педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти;

надати практичні знання з чинного законодавства та нормативів щодо інклюзії;

сформувати вміння адаптувати освітні програми та планувати диференційовані заняття;

поглибити і розширити знання з теорії і практики щодо організації інклюзивного навчання;

удосконалити професійні вміння відповідно до основних напрямів державної політики, її європейського вектора розвитку.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

Б.1. Психологічна, через здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів; використовувати стратегії роботи з учнями, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, я-ідентичності; формувати мотивацію учнів та організовувати їх пізнавальну діяльність.

Б.2. Емоційно-етична, через здатність усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власним емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з усіма суб'єктами освітнього процесу; усвідомлювати та цінувати взаємозалежність людей і систем у сучасному глобалізованому світі.

В.1. Інклюзивна, через здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища; до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами; забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного з урахуванням індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.

В.2. Здоров'я збережувальна, через здатність організовувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'я збережувальні технології під час освітнього процесу; здійснювати профілактично-просвітницьку роботу з учнями та іншими учасниками освітнього процесу щодо безпеки життєдіяльності; зберігати особисте, фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

Знання й розуміння:

сутності та принципів діяльнісного підходу в навчанні та інструменти його реалізації для навчання учнів з ООП;

Уміння:

організовувати педагогічну діяльність на засадах сучасних підходів до навчання учнів з ООП;

Диспозиції (цінності, ставлення):

готовність застосовувати сучасні підходи до навчання учнів з ООП;

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації: контроль за знаннями слухачів проводиться послідовно й систематично: на практичних заняттях, індивідуальне та фронтальне опитування.

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації здійснюється шляхом підсумкового тестування (бальна система) та вербального оцінювання виконання практичних завдань. На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест з 20 питань. Максимальна кількість балів, яку можуть

отримати учасники, — 20 балів. Прохідний бал — 12 Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують сертифікат.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат встановленого зразка

Вартість (у разі встановлення): безоплатний характер надання освітньої послуги для слухачів курсів підвищення кваліфікації за регіональним замовленням місцевих органів управління освітою, вартість згідно з кошторисом відповідно до порядку надання платних послуг для всіх інших категорій.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено поєднання теоретичної підготовки з практичною діяльністю, спрямованою на формування професійних компетентностей педагогічних працівників у сфері інклюзивного навчання, з урахуванням принципів Нової української школи.

Особливістю є практико-орієнтований характер навчання, що передбачає активну участь слухачів у моделюванні освітніх ситуацій, розробленні індивідуальних програм розвитку, доборі адаптацій і модифікацій навчального матеріалу для учнів з особливими освітніми потребами.

Підсумкові заходи: виконання та захист підсумкового практичного завдання і складання підсумкового тестування.

Самостійна робота передбачає опрацювання навчальних матеріалів та створення індивідуальної програми розвитку для учнів відповідно до їх труднощів. До завдання має бути додано приклади адаптацій чи модифікацій тем за вибором. Здійснюється самостійна робота в поза навчальний час.

Зміст програми складається з 3 модулів та 6 взаємопов'язаних тем. На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест з 20 питань.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 15 год, з них: 4 год — лекційні заняття, 8 год — практична робота, 2 год — самостійна робота, 1 год — контрольні заходи.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
Модуль 1. Держава, суспільство та інклюзія: від формальних зобов'язань до створення безбар'єрного простору рівних можливостей.					
Тема 1.1. Філософія інклюзії.	1				1
Тема 1.2. Нормативна база щодо організації інклюзивної освіти.	1				1
Тема 1.3. Практичне втілення основних принципів в навчання дітей з ООП. Принципи універсального дизайну.		2			2
Разом за модулем	2	2			4
Модуль 2. Команда супроводу: приклад «педагогіки партнерства».					
Тема 2.1. Роль інклюзивно-ресурсних центрів у визначенні освітньої траєкторії дитини з ООП.	1				1
Тема 2.2. Визначальність рішень команди супроводу для	1	1			2

складання індивідуальної освітньої траєкторії учня з ООП. Ролі та функції асистента вчителя і асистента дитини.					
Тема 2.3. Практичне складання індивідуальної програми розвитку.		2			2
Разом за модулем	2	3			5
Модуль 3. Гнучкість та індивідуалізація навчання як умова здобуття життєво важливих компетентностей для учнівства з ООП.					
Тема 3.1. Шляхи реалізації ключових компетентностей у осіб з особливими освітніми потребами.	1				1
Тема 3.2. Структура та методичні орієнтири для конструювання компетентнісно - орієнтованих завдань для навчання дітей з особливими освітніми потребами.		2	2		5
Разом за модулем	1	2	2		6
Підсумкові заходи				1	1
Усього	5	7	2	1	15

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Держава, суспільство та інклюзія: від формальних зобов'язань до створення безбар'єрного простору рівних можливостей.

Тема 1.1. Філософія інклюзії.

Ключові характеристики дитиноцентризму, компетентнісного, особистісно орієнтованого, безпечного та підтримувального підходів, їх взаємозв'язок і роль у формуванні життєвих і предметних компетентностей учнів з особливими освітніми потребами (ООП).

Інклюзія як органічна складова філософії Нової української школи.

Необхідність урахуванням різних освітніх потреб для формування сучасної, справедливої та доступної школи.

Спільна ціннісна основа НУШ та інклюзивної освіти та повага до унікальності кожної дитини, орієнтація на її потреби, можливості та індивідуальну освітню траєкторію. Спільність основних принципів інклюзії та НУШ.

Тема 1.2. Нормативна база щодо організації інклюзивної освіти.

Умови організації інклюзивного навчання в закладі освіти.

Термінологічні складові інклюзивного середовища.

Дотримання етичних вимог.

Тема 1.3. Практичне втілення основних принципів в навчання дітей з особливими освітніми потребами. Принципи універсального дизайну.

Принцип практичної зорієнтованості навчання як умова формування життєвих і предметних компетентностей учнів з особливими освітніми потребами. Застосування знань у реальних та наближених до життєвих ситуаціях, використання практичних і прикладних завдань.

Орієнтація освітнього процесу не лише на засвоєння знань, а й на формування життєвих навичок: самообслуговування, комунікації, соціальної взаємодії.

Використання цифрових технологій та дистанційного навчання як інструментів забезпечення доступності освіти для учнів з інтелектуальними труднощами, адаптації навчальних матеріалів та підтримки індивідуального темпу навчання.

Термінологічні складові інклюзивного освітнього середовища. Дотримання етичних норм та коректної мови у роботі з учнями з особливими освітніми потребами.

МОДУЛЬ 2. Команда супроводу: приклад «педагогіки партнерства».

Тема 2.1. Роль інклюзивно-ресурсних центрів у визначенні освітньої траєкторії дитини з ООП.

Забезпечення командою психолого-педагогічного супроводу комплексної підтримки дитини з особливими освітніми потребами шляхом оцінювання її освітніх потреб, розроблення та реалізації індивідуальної програми розвитку (ІПР), створення інклюзивного освітнього середовища та моніторингу навчальних досягнень.

Роль членів команди супроводу, зокрема асистента вчителя та асистента дитини, у забезпеченні ефективної підтримки учня з інтелектуальними труднощами.

Розмежування їхніх функцій, сфер відповідальності та взаємодії з педагогами і батьками.

Взаємодія з батьками як обов'язкова складова ефективного супроводу. Необхідні умови реалізації ІПР: чітко сформульовані короткострокові цілі, адаптовані очікувані результати навчання, регулярний перегляд і коригування програми.

Тема 2.2. Визначальність рішень команди супроводу для складання індивідуальної освітньої траєкторії учня з ООП.
Ролі та функції асистента вчителя і асистента дитини.

Аналіз зразків індивідуальних програм розвитку та розподіл відповідальності між членами команди супроводу за окремі розділи ІПР.

Опора на висновок інклюзивно-ресурсного центру. Координація та відповідальність за реалізацію програми. Забезпечення необхідних умов для її впровадження та обов'язкова участь батьків у процесі супроводу дитини.

Розроблення індивідуальних програм розвитку для учнів власного класу або на основі запропонованих практичних кейсів з різними рівнями підтримки та категоріями освітніх труднощів.

Тема 2.3. Практичне складання індивідуальної програми розвитку.

Вимоги до складання індивідуальної програми розвитку.

Адаптація та модифікація навчальних матеріалів до особливих потреб дитини.

МОДУЛЬ 3. Гнучкість та індивідуалізація навчання як умова здобуття життєво важливих компетентностей для учнівства з ООП.

Тема 3.1. Шляхи реалізації ключових компетентностей у осіб з особливими освітніми потребами.

Шляхи забезпечення безперешкодного доступу до формування ключових компетентностей: адаптація, модифікація навчального матеріалу, застосування принципів універсального дизайну навчання.

Критерії ефективних завдань, спрямованих на формування в учнів з ООП життєво важливих компетентностей, необхідних для подальшої самостійної життєдіяльності.

Ресурсна кімната в закладі освіти як простір підтримки: можливості використання допоміжних засобів та спеціального обладнання для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії учнів з ООП.

Тема 3.2. Структура та методичні орієнтири для конструювання компетентнісно - орієнтованих завдань для навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Практична диференціація адаптації, модифікації та універсального дизайну навчання.

Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з інтелектуальними труднощами з орієнтацією на індивідуальний прогрес, а не відповідність умовній нормі. Оцінювання результатів навчання відносно стартових можливостей дитини.

Використання вербального зворотного зв'язку замість бальної оцінки, підкреслення сильних сторін учня та підтримка його навчальної мотивації.

Аналіз зразків адаптацій і модифікацій навчального матеріалу у 7–9 класах НУШ. Самостійна розробка адаптацій і модифікацій до обраних навчальних тем.

Підсумкові запитання до навчальної програми.

1. У чому полягає філософія інклюзії та які основні принципи лежать в її основі?

2. Як змінювалося розуміння інвалідності та особливих освітніх потреб у контексті переходу від медичної до соціальної моделі?

3. Які основні нормативно-правові документи регулюють організацію інклюзивного навчання в Україні?

4. Які права мають діти з особливими освітніми потребами щодо доступу до якісної та рівноправної освіти?

5. У чому полягає практичне застосування принципів інклюзії та універсального дизайну в освітньому процесі?

6. Яку роль відіграють інклюзивно-ресурсні центри у визначенні освітніх потреб дитини та формуванні її індивідуальної освітньої траєкторії?

7. Які основні функції виконує команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі освіти?

8. Яке значення має педагогіка партнерства у взаємодії між педагогами, батьками, фахівцями та дитиною?

9. Які функції та професійні обов'язки виконує асистент учителя, а які — асистент дитини?

10. Які основні етапи розроблення індивідуальної програми розвитку (ІПР) дитини з особливими освітніми потребами?

11. Яким чином рішення команди супроводу впливають на організацію освітнього процесу та реалізацію індивідуальної освітньої траєкторії учня?

12. Як організувати ефективну взаємодію між батьками, педагогами та фахівцями команди супроводу для забезпечення освітніх потреб дитини?

13. Що таке ключові компетентності та яке значення має їх формування в учнів з особливими освітніми потребами?

14. Які педагогічні підходи та методи сприяють формуванню ключових компетентностей в умовах інклюзивного навчання?

15. У чому полягає сутність індивідуалізації та диференціації навчання дітей з особливими освітніми потребами?

16. Які основні вимоги до структури компетентнісно орієнтованих завдань для учнів з особливими освітніми потребами?

17. Як адаптувати та модифікувати навчальні завдання відповідно до індивідуальних можливостей, потреб і навчальних цілей учня?

18. Які методичні орієнтири слід враховувати під час розроблення компетентнісно орієнтованих завдань для інклюзивного навчання?

Підсумкові інтегровані запитання

19. Як забезпечити ефективну взаємодію між усіма учасниками освітнього процесу для створення безбар'єрного, доступного та психологічно безпечного освітнього середовища?

20. Яким чином отримані знання та практичні навички з організації інклюзивного навчання можна застосувати для підвищення якості освіти та забезпечення рівних можливостей для кожної дитини?

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text
2. Закон України «Про освіту». URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 05.11.2024 № 1439 «Про реалізацію експериментального проєкту щодо закупівлі послуг з підвищення кваліфікації та супервізії педагогічних працівників». URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1439-2024-%D0%BF#Text*(Цей документ — основа вашої участі в пілоті).*
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» (зі змінами). URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text*(Тут прописані рівні підтримки).*
5. Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою КМУ від 30.09.2020 № 898. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text
6. Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року, затверджена розпорядженням КМУ від 07.06.2024 № 527-р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text

Основна література

1. Ашиток Н. Інклюзивна освіта: системний підхід // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2015. № 229. С. 11 – 16.
2. Пометун О. І. Урок, що розвиває критичне мислення. 70 методів в одній книзі: навч.-метод. посіб. Київ, 2020. 104 с.
3. О.В. Гаврилов. Психолого-педагогічна характеристика легкої, помірної, тяжкої та глибокої розумової відсталості./ Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України.
4. Дитина з порушеннями інтелектуального розвитку / С. В. Трикоз, Г. О. Блеч. — Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. (Інклюзивне навчання).

Додаткова література

1. Методичні рекомендації щодо організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році (Лист МОН від 30.08.2024 № 1/15813-24). URL:https://mon.gov.ua/npa/pro-

organizatsiyu-2024-2025-navchalnogo-roku-v-zakladakh-zagalnoi-serednoi-osvity

2. Сак Т. В. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі. Науково-методичний посібник К.: СПД-ФО Парашин, 2011.